

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Gods grote daden door Abram

Vanwaar die hongersnood?

Ter beantwoording van die vraag kunnen we nog weer een keus doen uit diverse mogelijkheden. Om te beginnen noemt de H. S. de hongersnood naast het zwaard en de pest als een specifiek gerichtsinstrument Gods, waarmee Hij een land of volk dreigt of straft (Deut. 28 : 15 v.v.; enz. enz.). Als concreet voorbeeld moge gelden de hongersnood ten tijde van Elimelech en Naomi, in de Richtertijd. Maar welke reden hebben we om in Gen. 12 aan een dergelijke toornontlading Gods te denken?

Een andere mogelijkheid (en daaraan wordt bij Gen. 12 bijna altijd gedacht) is een beproeving van Abram's geloof. Toch bevredigt deze verklaring al evenmin — nog afgezien van de dan noodzakelijk gewrongen uitleg van de afloop van deze geschiedenis (12 : 20; 13 : 11). Toegegeven, de Schrift spreekt er zelf van, hoe God eenmaal Abram beproeft, **maar dan staat het er uitdrukkelijk bij** (Gen. 22 : 1; nog afgezien van de vraag welke functie dit „beproeven“ heeft in het O.T., vergeleken met het N.T.; dat is echter een zaak apart). Bovenal: de H. Schrift bevat geen biografie, en **ook geen religieuze** biografie van een zekere Abram, en wij zijn niet aangesteld als keurmeesters om Abrams vroomheid achteraf te beproeven. Wanneer „beproeving“ nodig was, deed de HERE dat zelf wel; wij hebben dan ook te letten op Zijn daden — daarvan verhaalt ons de H. Schrift.

Gen. 3 in rekening gebracht.

Er blijft echter nog een derde mogelijkheid over. Deze, dat die hongersnood **niet dóór God, maar tégen God** is opgeroepen. De H. Schrift deelt ons immers zelf mee, dat God bij Zijn heilswerk tot redding van de mens, van het begin af een tegenstander heeft, die koste wat het kost probeert al Zijn plannen te torpederen. Diens naam luidt dan ook: satan, d.i. tegenstander. Deze satan is een werkelijkheid, die door geen enkele wetenschap aan het licht kan worden gebracht. Maar de H. Schrift noemt hem als Gods grote tegen-speler, en zij spreekt over hem in niet mis te verstane bewoordingen: een mensenmoeder, een leugenaar, en de vader der leugenen (Joh. 8 : 44). Om zijn haat tegen God uit te leven, gaat Hij over lijken, mensenlijken. Ook heet hij „de overste dezer wereld“ (Joh. 12 : 31. e.a.), d.w.z. hij oefent grote macht op de volkerenwereld. Het is geen bluf, wanneer hij Jezus alle koninkrijken der aarde aanbiedt voor één knieval: hij voert metterdaad heerschappij over hen.

Zou hij dan staan voor het oproepen van een hongersnood? Hij kan wel groter dingen doen dan deze! De komst van de „mens der wetteloosheid“ gaat vergezeld van allerlei krachten, tekenen en bedriegelijke wonderen, **naar de werking des satans**. En om een ander „natuurverschijnsel“ te noemen: moeten we hem niet zoeken achter de storm die Jezus' leven bedreigde bij de overtocht van het meer van Galilea?

De macht achter de schermen.

Niet grote macht wordt in de H. Schrift satan ontzegd, slechts almacht. Vrijelijk bedient hij zich van de door God in de schepping gelegde mogelijkheden. D.w.z.: hij treedt niet openlijk op. Hij houdt zich schuil achter

„natuurverschijnselen“, achter mensen en volken: onwetend vaak zijn deze laatste instrumenten in zijn hand, wapens tegen God gericht om diens heilsplan te torpederen. Niet voor niets moet Paulus waarschuwen, dat wij de strijd niet hebben te voeren tegen mensen van vlees en bloed — dat is de schijn! — maar tegen de geestelijke boosheden in de lucht.

Wij zouden satan in veel gevallen er niet achter vermoeden, als de Schrift niet van het begin af ons op hem attent maakte.

Het is deze satan, die staat achter de eigen bedoeling van Kajafas' woorden: het is beter dat één mens sterft voor het volk, en niet het gehele volk ten onder gaat.

Het is o.i. deze zelfde satan, die een hongersnood oproept over Kanaän, die maling heeft aan wanhopige vaders en schreiende moeders, wier kinderen dat jaar van honger sterven. Wanneer het hem in zijn haat tegen God zo uitkomt, is het een andere keer ook beter dan een heel volk sterft, dan dat „de zegén der volken“ naar Gods plan in „de werkplaats van Gods heil“ blijft wonen.

De val staat gereed.

Trouwens — met deze Abram weet hij ook wel raad! Want de hongersnood drijft Abram voor zich uit naar Egypte, en daar in Egypte zal satan, de overste der wereld, hem een warme ontvangst bereiden!

Abram blijkt het gevaar van de situatie te beseffen. De contacten tussen Egypte en Kanaän, alsmede Mesopotanië zijn in die tijd vele. Hij heeft gaandeweg zo wel het een en ander over Egypte gehoord. Hij kent onderhand wel de, laten wij zeggen „plaatselijke gebruiken“, ironisch gezegd het „s'lands wijs, 'slands eer“. Hij weet dat de semietische vrouwen met haar blanke teint gewild zijn in de Egyptische harems. En Sarai is een vrouw „schoon van uiterlijk“.

Bijgevolg spreekt hij tegenover Sarai zijn vrees uit, dat hij om haar vermoord zal worden, en doet hij haar het verzoek zich als zijn zuster aan te dienen.

Tenslotte hadden Abram en Sarai tot op zekere hoogte nog wel enige verwantschap met de Kanaänieten. Abram was van afkomst een Amoriet en Sarai een Hethietische. Maar met de Egyptenaren hadden zij niet de minste stamgemeenschap, evenmin als met de Filistijnen. En onder die Egyptenaren gaat Abram nu „als vreemdeling verkeren“.

Dat betekent niet alleen, dat hij er zich slechts tijdelijk denkt te vestigen, maar vooral dat hij daar in de positie van een **rechteloze** komt te verkeren. Hij is daar „vogelvrij“. De wetten van Egypte zullen hem, de vreemdeling, niet beschermen en er zal geen mens zijn, die voor zijn rechten opkomt en voor zijn veiligheid opkomt. Hij is daar volslagen op zichzelf aangewezen.

In deze op zichzelf genomen wel heel aanlokkelijke positie trekt Abram, de „zegen der volken“ Egypte binnen. Menselijkerwijs gesproken een gemakkelijke prooi voor satan, die als overste dezer wereld overal zijn mannetjes heeft klaar staan. Dat is de angstwekkende situatie overal waar satan (nog) heer-st. We staan hier oog in oog met de huiveringwekkende realiteit, dat elk mens van nature God en zijn naaste haat, onbekwaam is tot enig goed en geneigd tot alle kwaad, en dat satan zo nodig over die mens kan beschikken waar en wanneer hij hem maar gebruiken kan — om 't even of dat in Dachau is of in

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF
Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw“:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonneementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

Egypte. Het is de verbazingwekkende boodschap van de H. Schrift, dat God die mens op het oog heeft met zijn heilswerk, die goddeloze, die „zondaar“.

De stellingen worden betrokken.

In feite hebben we hier ondertussen te maken met een eerste confrontatie tussen „Abram“ en „Egypte“. Het zal er niet bij blijven (Gen. 39; Ex. 1 w.). Daarbij is het nodig ons goed te realiseren, dat in deze confrontatie met Abram, de „zegen Gods“ en daarmee met God zelf, nu óók „Egypte“ religieus gekleurd, gekwalificeerd wordt. Hetzelfde geldt bijv. ook voor een grootmacht als Babel, evenals voor Sodom en Gomorra.

Dat worden „begrippen“ in de H. Schrift (vgl. bijv. Op. 11 : 8). We kunnen het zó zeggen: heeft God Kanaän verkozen (grenzen: de rivier van Egypte en de Eufraat en daar zijn positie ingenomen), satan kiest onmiddellijk zijn positie en posteert zich aan de twee uiteinden: Egypte en Mesopotamië.

Straks zal hij oprukken en zich nog dichter bij het hart van Kanaän ingraven, in Filistea, Edom, Moab, Ammon, Phoenicië. Als een cordon legert hij deze volken rondom „Jeruzalem“, in de hoop eens de strop te kunnen toehalen, Abram's zaad te wurgen en Gods heilswerk te vernietigen. Het komt ons voor dat zo de gegevens van de H. Schrift in rekening gebracht worden en moeten worden, al was het alleen maar dat woord uit Gen. 3: Ik zal vijandschap zetten tussen u en de vrouw, tussen uw zaad en haar zaad. Deze vijandschap is primair niet van politieke, maar van religieuze aard!

Abram beseft zijn precaire positie. Maar hij is de hongerdood in Kanaän niet ontvlucht om zich in Egypte te laten vermoorden. Daarom grijpt hij de enige oplossing aan die hij nog kan bedenken: hij verzoekt zijn vrouw te zeggen dat zij zijn zuster is. Dat was per saldo nog waar ook!

Breukelen.

E. R. Postma

Calvijs grote verdriet

(II)

In ons artikel van de vorige week hebben we er iets van verteld hoe Calvijn zich bezighield met de heftige strijd die tussen Luther en de Zwinglianen ontbrand was over het Heilig Avondmaal.

Calvijn, zo zagen we, deed dat op een echt-christelijke en daarom voorname wijze.

Hij wees er o.a. op dat zijn broeders er op moesten letten dat de duivel die strijd had veroorzaakt om de loop van het evangelie te belemmeren, ja, zo mogelijk geheel te stuiten. Daarom zou Calvijn het liefst willen dat de herinnering aan die strijd geheel werd uitgewist.

Maar omdat vele eenvoudige zielen door deze broedertwist in de war waren geraakt wilde Calvijn er toch wat van zeggen. Maar alleen zoveel als nodig was om in de zaak waarover het ging een goede beslissing te kunnen nemen.

Met alle ernst vraagt hij dan de gelovigen zich over die onverkwikkelijke broedertwist niet al te zeer te ergeren.

Ze moeten namelijk twee dingen bedenken.

Vooreerst dat de Here het dikwijls toelaat dat zijn dienaren tot een zekere onkunde vervallen en onder elkaar redetwisten. Dat doet de Here om hen te verootmoedigen. Als alles in de kerk geheel naar wens gaat, dus zonder verdrietige onenigheid, zouden de mensen zich al heel gauw gaan overschatten, en daarbij Gods genade onderschatten. Daarom slaat God door zulke twisten alle roem der mensen neer, opdat uiteindelijk Hij alleen alle eer zou ontvangen.

Maar er is nog een reden waarom de gelovigen zich over deze broedertwist niet al te zeer moeten ergeren.

Zij moeten er maar eens op letten in welk een afgrond van duisternis zich de wereld bevond toen Luther en Zwingli begonnen met het terugvoeren van de dwalende schapen van Christus' kudde naar de waarheid van Gods Woord. Als men dat doet zal men er zich niet meer over verbazen, dat zij niet dadelijk alles goed hebben begrepen. Integendeel dan zal men er zich veelmeer over verwonderen dat de Here hen in zo korte tijd zo buitengewoon heeft verlicht, dat zij in staat waren zich uit de poel van dwalingen waarin de kerk verzonken was, te bevrijden en daarbij ook zoveel anderen uit die ellende hebben gered.

Men lette er op: dit zegt Calvijn zowel van Luther als van Zwingli.

Na dat te hebben opgemerkt gaat Calvijn nader in op het verschil in gevoelen dat aanleiding werd tot die ellendige broedertwist.

Maar reeds dadelijk merkt hij op, dat als men de gang van zaken daarbij goed nagaat het daaruit duidelijk zal worden dat in het gesignaleerde verschil van inzicht niet zulk een aanleiding tot ergernissen gelegen is als men gewoonlijk meent.

We willen nu nagaan hoe Calvijn de stand van zaken tekende.

* * *

Het eerste wat Calvijn dan doet is het geven van een korte beschrijving van Luthers opvatting.

Hij deed dat als volgt:

Toen Luther zijn onderwijs omtrent het Avondmaal begon te geven, behandelde hij de stof zó, dat het leek alsof hij van mening was dat in de algemeen heersende opvatting omtrent de lichamelijke aanwezigheid van Christus in het Avondmaal geen verandering moest worden aangebracht.

Zeker, de roomse leer van de transsubstantiatie — de opvatting dat het brood en de wijn in het Avondmaal veranderen in het wezenlijke en werkelijke lichaam van Christus

— verwierp Luther. Maar hij leerde toch, en met alle nadruk, dat het brood het lichaam van Christus is, omdat het daarmee verenigd is.

Dit was naar het oordeel van Calvijn reeds niet juist. Maar daar kwam nog bij, dat Luther bij de uiteenzetting van zijn opvattingen in deze vergelijkingen gebruikte die enigszins grof en ruw waren. Maar, zo voegt Calvijn daar onmiddellijk vergoelijkend aan toe, Luther deed dat noodgedwongen, omdat hij zijn bedoelingen niet op andere wijze duidelijk kon maken. Het is immers uiterst moeilijk een zo verheven zaak duidelijk te maken zonder dat daarbij woorden worden gebruikt die niet geheel passen.

* * *

Na deze typering van Luthers standpunt houdt Calvijn zich bezig met de opvattingen van Zwingli en zijn geestverwanten.

Zwingli en zijn medestander Oecolampadius stonden tegenover Luther. Zij hadden een scherp oog voor het misbruik en het bederf dat de duivel had veroorzaakt door zulk een lichamelijke tegenwoordigheid van Christus in het Avondmaal aan te nemen als toen reeds meer dan zes eeuwen lang in de kerk werd geleerd. Zij waren daarom van oordeel dat het niet geoorloofd was in deze te veinzen. Vooral niet omdat de roomse opvatting van de lichamelijke aanwezigheid een verfoeilijke afgoderij met zich meebracht. Deze namelijk dat Jezus daarin werd aanbeden als ingesloten in het brood. Omdat het zo moeilijk was deze voorstelling die reeds zo lang in het hart der mensen geworteld was uit te roeien hebben Zwingli en zijn geestverwanten al hun overtuigingskracht aangewend om die te bestrijden. En zij toonden daarbij aan welk een grote dwaling het was niet te erkennen wat in de Schrift zo duidelijk ten aanzien van de hemelvaart werd geleerd. Dit namelijk dat Christus naar zijn mensheid metterdaad in de hemel werd opgenomen en dus daarmee niet meer op de aarde is. En dat Jezus in de hemel zal blijven tot Hij zal wederkomen om de wereld te oordelen.

Maar, zo gaat Calvijn dan verder, terwijl Zwingli en de zijnen druk bezig waren met deze bestrijding vergaten zij aan te tonen hoe de aanwezigheid van Christus in het Avondmaal wél moest worden opgevat. En welke het karakter is van de gemeenschap aan het lichaam en bloed des Heren, die toch metterdaad in het Avondmaal wordt geoefend. Daardoor ontstond bij Luther de mening, dat Zwingli en Oecolampadius in het brood en de wijn van het Avondmaal niets anders wilden zien dan blote tekenen, zonder een geestelijke substantie. En daarom begon hij de zwitserse reformatoren te bestrijden. Hij ging zelfs zo ver dat hij hen als ketters brandmerkte. Toen deze twist eenmaal was ontbrand werd hij steeds feller. En hij woedt nu reeds bijna vijftien jaar zeer bitter zonder dat de ene partij de andere rustig heeft willen aanhoren.

Eén keer hebben Luther en Zwingli samen gesproken. Maar er bleek tussen hen zulk een kloof te bestaan dat zij uiteengingen zonder dat enige overeenstemming was bereikt. Ja, in plaats dat er een oplossing ten aanzien van het geschilpunt in het zicht kwam, zijn zij steeds verder van elkaar af geraakt. De oorzaak lag in het feit dat zij niet goed naar elkaar wilden luisteren. En Luther en Zwingli waren alleen maar bedacht op het verdedigen van eigen standpunt en het weerleggen van alles wat daar tegen in ging.

* * *

Nadat Calvijn op deze eenvoudige en duidelijke wijze het standpunt van Luther en Zwingli heeft gegeven en in het kort zijn

kritiek daarop heeft weergegeven, gaat hij nader in op de vraag waarin enerzijds Luther en anderzijds Zwingli hebben gefaald.

Eerst zegt hij iets over Luther.

Het was, aldus Calvijn, Luthers plicht geweest er voor te waarschuwen dat hij niet zulk een plaatselijke tegenwoordigheid van het lichaam van Christus bedoelde als de Pausgezinden die leerden. In de tweede plaats had hij er op moeten wijzen dat hij niet wilde dat het sacrament werd aanbeden in plaats van God. En in de derde plaats had hij zich bij zijn uiteenzettingen van de leer omtrent 't Avondmaal moeten onthouden van die grove en moeilijk te begrijpen vergelijkingen. Of er zich op zo matige wijze van bedienen en ze zo vertolken dat ze geen ergernis konden verwekken.

Het is voorts zo, dat Luther in het heftige debat dat zich over het Avondmaal tussen hem en Zwingli met de zijnen ontspon de perken te buiten is gegaan. Zowel bij het poneren van eigen opvatting als in het met al te felle bitterheid berispen van anderen. In plaats van eigen mening zo uiteen te zetten dat men ze begrijpen zou heeft Luther in zijn gewone heftigheid zich bediend van een overdreven wijze van spreken, die moeilijk te verdragen was voor zijn opponenten, die overigens ook al niet bijzonder geneigd waren zijn mening te aanvaarden.

Maar ook Zwingli en de zijnen zijn krenkend opgetreden. Ze bestreden namelijk de bijgelovige en wonderlijke mening van de Pausgezinden ten aanzien van de lichamelijke tegenwoordigheid van het lichaam van Christus in het Avondmaal, en de daaruit voortvloeiende aanbidding van Christus in 't brood en de wijn zo verbitterd, dat ze er meer op bedacht waren het kwade uit te roeien dan het goede te planten. Want hoewel zij de waarheid dienaangaande niet hebben ontkend, hebben zij die toch ook niet zo duidelijk geleerd als hun plicht was.

Calvijn bedoelt naar eigen zeggen dit, dat Zwingli c.s. doordat ze grote moeite deden te handhaven dat het brood en de wijn in het Avondmaal alleen daarom het lichaam en bloed van Christus worden genoemd omdat deze daarvan de tekenen zijn, er niet op bedacht waren geweest daaraan toe te voegen dat deze op zulk een wijze tekenen daarvan zijn dat de „waarheid” daarmee verbonden is. En dat hadden ze moeten doen om zo te verzekeren, dat ze geenszins de ware gemeenschap met het lichaam en bloed van Christus welke Hij in het Avondmaal aan de zijnen schenkt, in nevelen wilden hullen.

En zo hebben beide partijen gefaald doordat ze niet het geduld hadden naar elkaar te luisteren, om op die wijze, zonder een bepaalde voorliefde te koesteren, alleen de waarheid te volgen waar deze ook zou gevonden worden.

* * * *

Na dit alles zo broederlijk en duidelijk te hebben gezegd komt Calvijn op de volgende wijze tot een conclusie.

In de eerste plaats, zo betoogt hij, moeten wij bij onze kritiek op de standpunten van Luther en Zwingli niet nalaten ons te bezinnen op wat ten opzichte van hen onze plicht is.

En die bestaat vóór alles daarin dat wij niet vergeten welke genade de Here ons heeft bezeugd en welke zegeningen Hij ons door hun handen en hun optreden heeft geschonken. Als wij niet ondankbaar en onerkentelijk willen zijn voor wat wij aan deze mannen te danken hebben zullen wij hun daarom gemakkelijk de onvolkomenheid van hun avondmaalsleer en nog veel meer kunnen vergeven, zonder hen te berispen of te belasteren.

Om kort te gaan — zo gaat Calvijn verder — daar wij zien dat Luther en Zwingli en hun medestanders mannen zijn geweest van heilige levenswandel en uitnemende kennis en een buitengewone ijver aan de dag hebben gelegd in het bouwen van de kerk moeten wij steeds

met bescheidenheid en eerbied over hen spreken.

Calvijn attendeert er dan op dat in de tijd waarin hij zijn boekje schreef het God behaagd had na de strijdenden zo vernederd te hebben, een eind te maken aan hun ongelukkige woordenstrijd. Of in ieder geval ze heeft doen bedaren in afwachting van het moment waarop ze geheel zal zijn beslecht. Ik zeg dat, zo gaat dan Calvijn verder, omdat er nog geen verklaring is gepubliceerd, waarin de overeenstemming is vastgelegd wat wel zeer nodig zou zijn. Maar dat zal geschieden, wanneer het God belieft allen die zo'n overeenstemming hebben op te stellen, op een bepaalde plaats samen te brengen.

In afwachting van deze zo vurig door Calvijn begeerde overeenstemming moet het ons voldoende duidelijk zijn, dat er broederlijke liefde en gemeenschap heerst tussen de Kerken, en dat allen zover tot overeenstemming gekomen zijn, als nodig is om naar het bevel Gods gezamenlijk tot een afspraak te geraken.

Met nadruk constateert Calvijn dat **al-** **len** ten opzichte van het Avondmaal éénparig belijden dat, wanneer wij het Sacrament in het geloof ontvangen, volgens des Heren bevel, wij waarlijk deelgenoten zijn gemaakt van de eigen substantie het lichaam en bloed van Jezus Christus.

De **wijze** waarop dat geschiedt kan de een beter beredeneren en duidelijker uiteenzetten dan de ander.

Zo ook is evenwel zeker, zo voegt Calvijn aan het bovenstaande toe, dat ter ener zijde wij, om alle vleeselijke fantasieën uit te sluiten, de harten opwaarts in de hemel moeten verheffen, niet denkend dat de Here Jezus zo vernederd is dat Hij is ingesloten in enige aan het verderf onderhevige stoffen. Ter andere zijde moeten wij, om niets af te doen van de doeltreffendheid van deze heilige verborgenheid, bedenken dat zij gewerkt wordt door de verborgen bovennatuurlijke kracht Gods, en dat de Geest Gods de band is van deze gemeenschap, waarom zij dan ook Geestelijk wordt genoemd.

* * *

Wij hebben dit betoog van Calvijn in zijn geheel weergegeven.

Want het is een model van een echt-christelijke, en daarom ook van echt-kerkelijke bespreking van een — diepgaand — leerschild tussen broeders.

Wie een beetje op de hoogte is van de „rabies theologorum” — de dolheid der theologen — welke dikwijls in de polemiek over kwesties, welke van veel geringer importantie waren dan deze, aan de dag werd gelegd, leest Calvijns uiteenzettingen met ontroering en dankbaarheid.

Calvijn blijft Luther en Zwingli, ondanks het verschil in opvatting dat er tussen deze twee reformatoren en hem bestaat ten volle erkennen als broeders in Christus, ja, hij eert hen als trouwe strijders voor de waarheid Gods.

Daarbij denkt hij er niet aan Luther en Zwingli allerlei consequenties die men uit hun opvattingen zou kunnen afleiden in de schoenen te schuiven! Integendeel, hij slooft zich letterlijk uit om de waarheids-elementen in hun beschouwingen in het licht te stellen en volledig te honoreren. Voorts denkt hij er geen moment aan Luther of Zwingli als kettters te brandmerken en hen onwaardig te achten het ambt in Christus' kerk te bedienen.

Integendeel hij dringt aan en hoopt op een broederlijke samspreking waarin het verschil van inzicht zal worden besproken en een overeenstemming van gevoelens zal worden bereikt en vastgelegd. Calvijn is overtuigd dat als de wil daartoe aanwezig is dat ook mogelijk is.

En bovenal: van zijn kant blijft hij zowel de kerken die Luther als die welke Zwingli

volgen zonder enige reserve als ware kerken van Christus erkennen en wil hij in broederlijke liefde en gemeenschap daarmee leven.

Op deze wijze handhaaft Calvijn wat hem betreft de eenheid der kerk en poogt die uit alle macht te bevorderen.

Ja, dit alles is echt christelijk en echt kerkelijk.

En dit alles overwegende verzucht je onwillekeurig: wat zou het er met de kerk in West Europa en in ons land anders voorstaan als men het geloof van Calvijn in deze altijd had nagevolgd!

C.V.

Kerkelijk Leven

* * De generale synode.

De generale synode, die op 7 april geopend werd, heeft er thans — een vacantieweek niet meegerekend, negen vergaderweken op zitten. Dat zijn zeven weken van ongetwijfeld hard werken geweest. Zo langzamerhand komen de resultaten aan het licht. De tijd om zich over deze synode een oordeel te vormen is zeker nog niet aangebroken. Dat oordeel schorten we dan ook op en willen liever, niets oordelen vóór de tijd”. De beste stuurlied staan aan wal. En we hopen dat deze synode goed werk mag verzetten.

* * Ds. A. Duits

Over de besluiten, genomen t.a.v. ds. A. Duits, die bij de opheffing zijner gemeente in de staat van een proponent werd teruggebracht, verheugen we ons. De classis Hoogeveen handelde hier in strijd met hetgeen tot dusver onder ons gebruikelijk was. De synode besloot aan de eerstvolgende classis in dat ressort te verzoeken de besluiten te herzien.

Intussen vraagt de zaak zelf om nadere bezinning: is een dienaar des Woords, wiens gemeente door welke oorzaken dan ook, verdwijnt, nog dienaar des Woords? Van een inklevend ambt, dat als bij Rome het z.g.n. character indelebilis heeft („priester tot in eeuwigheid”) hebben Gereformeerden nooit willen weten. Terecht. Maar wel bestond er onder ons de gewoonte dienaren die — b.v. in de dagen der vrijmaking — zonder gemeente kwamen te staan, als dienaar des Woords te blijven erkennen. Zou daarin verandering moeten komen dan moet de zaak niet incidenteel worden beslist en niet op het hoofd van één man worden uitgevochten.

Om die reden juichen we het besluit van Delfshaven toe.

* * De examinatie van kandidaten.

Een andere zaak, die tot een eindbeslissing kwam was die der kerkelijke examens.

Wat de classis Zwolle beoogde: een wijziging dezer examens waardoor deze een meer kerkelijk karakter zouden verkrijgen en minder een wetenschappelijk werd niet verkregen. Dat behoeft nog geen ramp te zijn. Een wijze classis kan ook met de thans vastgestelde regeling wel werken. En als de wijsheid ontbreekt baat ook een wijze regeling niet veel.

* * Geen opleidingsmonopolie.

Een voordeel van de thans vastgestelde regeling achten we dat thans opnieuw duidelijk vast staat dat de kerken niet op het standpunt staan dat onze Theologische Hogeschool het monopolie heeft voor de theologische vorming van de a.s. dienaren des Woords. In het verleden kenden we dat niet. Voor de vrijmaking was het mogelijk dat iemand, die noch aan de Theologische Hogeschool, noch aan de Theologische fakulteit der Vrije Universiteit had gestudeerd de weg kon vinden naar

een gereformeerde kansel. Dat was door de kerken bij het „beding” van 1892 overeengekomen. Het z.g.n. beginsel der vrije studie was erkend. Dat is thans gehandhaafd. Ook zij die niet aan de Hogeschool te Kampen de studies volgden, maar aan andere binnen- of buitenlandse academies, kunnen de weg vinden tot de dienst des Woords in een onzer kerken.

Dat is een goede zaak.

* * De gereformeerde dogmatiek

* op het examen.

Minder gelukkig achten wij dat in de thans vastgestelde regeling staat dat onderzoek gedaan wordt naar de kennis „van de gereformeerde dogmatiek, zulks in nauwe aansluiting aan de gereformeerde belijdenisgeschriften, waarbij zal moeten blijken, dat de examinandus in staat is de grondslag der dogmata in de Schriften aan te wijzen en dwalingen te weerleggen”.

Ons bezwaar richt zich in hoofdzaak tegen het begin: de kennis „van de gereformeerde dogmatiek”. Deze „gereformeerde dogmatiek” is een niet zo gemakkelijk te grijpen grootheid. Men zou kunnen zeggen: De gereformeerde dogmatiek bestaat niet. Er bestaan wel Gereformeerde Dogmatieken, oudere en jongere, die van Kuyper, van H. Bavinck, van A. G. Honig, het dictatenmateriaal van K. Schilder. Moeten de kandidaten die soms kennen? Met de stof van de huidige hoogleraar in dit vak? Dogmatiek is een vak en een wetenschap, een vakwetenschap en dus niet een zaak van de kerk: zij behoort deze wetenschap niet te onderwijzen noch daarin te examineren; dat is een zaak van de Hogeschool. Van een „Kerkelijke Dogmatiek” willen wij toch niet weten. Iets anders is de kennis van het gereformeerde dogma, de dogmata: die zijn door de kerk vastgesteld en die behoort een ambtsdrager, zeker een die leraar der kerk wordt, grondig te kennen. En daarom zijn we met het slot der vereisten toch weer blij: op een kerkelijk examen behoort zeker onderzocht te worden of de kandidaat in staat is uit de Schriften te bewijzen of en dat deze dingen alzo zijn. Toch betreuren we de formulering van dit onderdeel. We vrezen dat daar achter schuilt een niet scherp onderscheiden van wat toch waarlijk verschilt: de kennis van het (de) kerkelijke dogma(ta) en de wetenschap daaromtrent.

De acte van Vrijmaking had hier een betere weg kunnen wijzen. En trouwens heel de strijd der vrijmaking.

* * De ethiek op de kerkelijke examens.

Maar ons ernstige bezwaar richt zich tegen hetgeen bepaald werd omtrent de ethiek. Dat een onderzoek zal worden gedaan naar „de kennis van de gereformeerde ethiek, zulks in nauwe aansluiting aan wat in de gereformeerde belijdenisgeschriften is vervat omtrent de Wet des HEEREN als richtsnoer voor het leven in nieuwe gehoorzaamheid”.

We vragen weer: wat is dat, die „gereformeerde belijdenisgeschriften is vervat omtrent de Wet des HEEREN als richtsnoer voor het leven in nieuwe gehoorzaamheid”.

We vragen weer: wat is dat, die „gereformeerde ethiek”? Er bestaan gereformeerde ethieken, o.a. die van Amesius, van Geesink. Om er slechts twee te noemen.

De zaak wordt nog moeilijker als we vragen: wat is ethiek? Het antwoord: de wetenschap omtrent het ethische, lost niets op. Want dan blijft de vraag: wat is dat ethische? En beslist mis is het dat ethische, gelijk door de synode geschiedde, te omschrijven als „het leven in nieuwe gehoorzaamheid”. Tot dat leven in nieuwe gehoorzaamheid behoort het rechte gebed, de trouwe kerkgang, het geloof, getrouw belijden, de taak van een christen staatsburger, studeren in Christus. Maar dat is allemaal niet-ethisch. Het ethische hoort er ook bij: het huwelijk, het gezinsleven, de vriendschap. En bepaald mis is het de Wet des

HEEREN — waarbij wel zal gedacht zijn aan de Tien Woorden — te kwalificeren als de Wet voor het leven in nieuwe gehoorzaamheid, voor het ethische. Ook daarvoor hebben deze Tien Woorden, in het verband van heel de Schrift betekenis. Maar ze zijn geen Wet voor het ethische leven of een z.g.n. „zedewet”. De verwarring is hier nog groot. We zitten bij de wetenschap omtrent het ethische ook nog altijd met de foutieve onderscheiding van een wijsgerige en een theologische ethiek, die berust op de verwarring van resp. ethiek en wijsbegeerte, ethiek en theologie. Maar aan de synode is dat alles blijkbaar voorbijgegaan en

zij heeft de kans voor een doorgaande reformatie op dit punt niet gegrepen.

Dat is jammer.

We zitten nu aan deze zaken weer voor jaren vast. Maar in de praktijk valt het misschien wel mee. Het kan in elk geval geen kwaad als de a.s. predikanten de Wet des HEEREN, de Tien Woorden in hun betekenis voor de gemeente van het nieuwe verbond verstaan.

Maar een vergissing blijft het te menen dat de examinatie daarnaar zo iets zou zijn als examen „ethiek”.

Overigens: de zaak is ernstiger dan ze schijnt.
G. Visee

INHOUD:

Gods grote daden door Abram	E.R.P.
Calvijns grote verdriet (II)	C.V.
Kerkelijk Leven	G.V.
Op bezoek bij de kerk der Waldenzen	P.G.
Steigerende Jeugd	D.W.L.M.
De kerk „zien” (II)	G.V.
Soumokil	J.M.
Persschouw	
Ingezonden	
Kerknieuws	

Op bezoek bij de kerk der Waldenzen

(XIX)

PINKSTEREN TE ROME

Mijn voorjaarsbezoek aan Curaçao duurde ditmaal korter dan ik zelf wel had gewild in het belang van mijn zaken ginds. Twee Zondagen mocht ik evenwel vertoeven in de kring der broeders en zusters en met hen de kerkdiensten bijwonen. Het waren leesdiensten met goede preken. De familie v. d. Mark, die zovele jaren op Curaçao heeft gewoond en gewerkt, stond op het punt te repatriëren. Onze broeder v. d. Mark was bij het afscheid van de Nederl. Antillen bevorderd tot ridder in de Orde van Oranje Nassau, welke koninklijke onderscheiding hem door de Gouverneur was overhandigd met woorden van waardering voor zijn werk in 's lands dienst. Wie op Curaçao kwam en kerkelijk meeleeft, kwam beslist ook in de gastvrije woning van deze broeder en zuster, die hun huis altijd hadden open staan voor hen, die korter of langer tijd op dit eiland vertoefden. Ik mocht een blik slaan in het foto-album, dat hun namens alle leden werd overhandigd als een blijvende foto-reportage van een gereformeerd gemeenschapsleven van een en al hartelijkheid!

Ieder had hieraan zijn bijdrage geleverd. Het zal ongetwijfeld voor hen een onvergetelijk aandenken vormen. Men was nu te Curaçao weer in afwachting van de komst van ds. v. d. Jagt, die een half jaar in hun midden zal arbeiden. Men was bij mijn verblijf daar enigszins in zijn wiek geschoten over de plotseling opgetreden stagnatie in de definitieve afwerking der plannen om de missionaire arbeid op de Nederlandse Antillen te gaan beginnen, waartoe een aantal onzer kerken bezig waren zich te verbinden. Met verwijzing naar hetgeen daarover door ons in dit blad en ook door anderen reeds eerder is geschreven, kunnen wij alleen maar tot de kerken de meest hartelijke en sterke aanbeveling doen uitgaan om in dezen in geloofsgemeenschap de roeping, die hier voor onze kerken ligt — een historische roeping — op te volgen en daarbij niet langer te dralen.

Doordat ik nog op vrijdag vóór Pinksteren te Genua moest zijn voor zaken en op zaterdag daaraanvolgend nog een onderhoud moest hebben met de directeur van één der Italiaanse banken, eveneens voor mijn zaken, besloot ik de Pinkster-Zondag door te brengen bij de broeders en zusters van de kerk der Waldenzen te Rome, alvorens op Tweede Pinksterdag — een gewone werkdag in Italië — terug te vliegen. Vooraf vond ik ook nog gelegenheid voor een bezoek aan ds. Guido Mathieu en ds. Roberto Comba, beiden aanwezig in het kantoor bij de kerk aan de Via IV Novembre 107. Daarbij mocht ik weer veel voor mij waardevol materiaal in ontvangst nemen, dat in volgende artikelen, zodra wij toegekomen zullen zijn aan het tegenwoordige leven der kerken der Waldenzen, ongetwijfeld onze lezers zal worden meegegeeld en hen zeker zal interesseren.

De Pinksterkerkdienst was voor mij onvergetelijk. Niet alleen omdat ik nu, hier in dit bijna uitsluitend Roomse land, in de stad, waar Petrus en Paulus als Apostelen des Heren hadden gearbeid, met de broeders en zusters het „Vienite, Vienite, Spirito Santo” mocht aanheffen en de verkondiging van het Pinkster-Evangelie uit Handelingen 2 mocht beluisteren, ook de aanwezigheid van een tweetal negerbroeders vormde voor mij een wonderlijke bevestiging van 't feit, dat Gods Geest is uitgestort over alle vlees. Eén van hen, gehuwd met een lid van de kerk te Rome, een gereputeerd musicus en dirigent, had het verzoek ingediend bij de kerkeraad om bij begin en eind van de dienst twee negro spirituals te mogen zingen met orgelbegeleiding. Ds. Mathieu las de vertaling van de tekst in het Italiaans voor. Zij waren beide gericht op Christus als de Verlosser en op de „Fiume Eterna”, de eeuwige vlam van de Heilige Geest.

In zijn prediking legde ds. Mathieu ook het duidelijke en onlosmakelijke verband tussen het grote gebeuren op Pinksteren, de uitstorting van de Heilige Geest, die ons in alle waarheid leidt en de openbare geloofsbelijdenis van drie jeugdige leden der kerk, twee meisjes en een jongeman, die in deze kerkdienst aan het eind van de preek plaats vond.

Hun geloofsbelijdenis was een bevestiging van de verkondiging van het Evangelie van Pinksteren, het eerste te Jeruzalem, tweeduizend jaar geleden. Het afleggen van de geloofsbelijdenis geschiedde geheel als bij ons te doen gebruikelijk is, met deze aanvulling, dat na het uitspreken van de geloofsbelijdenis de jeugdige nieuwe leden der kerk neerknielden op een knielbank, waarbij door de predikant over hen een zegenbede werd uitgesproken. Eén van hen werd daarna gedoopt.

De nieuwe leden ontvingen elk een bijbeltje uit de hand van ds. Mathieu als geschenk, voor elk van hen voorzien van een aparte, passende tekst uit de Heilige Schrift. Voorts was ik verrast door de vriendelijke geste: het uitreiken van enige witte anjers aan de jeugdige, belijdende leden en hun naaste familie door één der kerkeraadsliden bij het uitgaan van de kerk, in welke uitreiking wij als gast van de kerk van Rome mochten delen.

Vervolgens had de viering van het Heilig Avondmaal plaats, waartoe ook wij werden uitgenodigd. Nadat de dienaar des Woords de dienst met de bekende zegenbede had besloten, richtte hij zich tot ons met een hartelijk woord van begroeting, met het verzoek aan U allen de hartelijke broedergroeten van de kerk van Rome over te brengen met de betuiging van innige dank voor de ongedachte en zeer gewaardeerde financiële steun hun geboden, waarbij men zich bij den voortduur in de gebeden, de belangstelling en de steun van de broeders en zusters in Holland aanbeval.

Bij het onderhoud, dat ik met ds. Mathieu mocht hebben, overhandigde hij mij ook een

groot aantal foto's met toestemming tot publicatie. Eén van deze foto's wil ik gaarne hier nu reeds laten afdrucken, omdat deze foto weer een treffend bewijs is van de voortgang van het werk van de Heilige Geest. Het is de foto van onze zuster, mevrouw Bleynat, lid van de kerk van Pomaretto, trouw onder de dienst des Woords op haar honderdste verjaardag! De foto geeft het moment weer, waarop zij door ds. Ermanno Rostan, de moderator van de kerken der Waldenzen, die in deze dienst voorging, wordt gefeliciteerd. Deze zuster is, na de leeftijd van 101 jaar te hebben bereikt, onlangs in de Here ontslapen, verwachtende de opstanding der doden en het eeuwige leven.

Een honderdjarige Italiaanse zuster trouw in de kerk.

Thans is het oudste lid van de kerken der Waldenzen te Rome woonachtig en hoopt D.V. in augustus van dit jaar de 100-jarige leeftijd te bereiken.

Overigens is deze foto ook een bevestiging van Psalm 92: „geplant in het huis des Heren, groeien zij in de voorhoven van onze God; zij zullen in de ouderdom nog vrucht dragen, fris en groen zullen zij zijn; om te verkondigen, dat de Here waarachtig is, mijn rots, in Wie geen onrecht is”.

Het is wellicht ook een ietwat beschaamd plaatje voor hen onder ons, die het met de kerkdienst niet zo nauw nemen, die min of meer dreigen vervreemd te geraken van de blijdschap van het geloof, dat zegt: Ik was verheugd toen men mij zeide: laten wij naar het huis des HEREN gaan”.

Het was ons een grote vreugde en een voorrecht in deze vreugde op Pinksteren 1964 met de broeders en zusters te Rome te mogen delen.

P. Groen

Steigerende Jeugd

Westside Story I

Westside Story,
muziektragedie van Ernest Lehman
muziek van Leonard Bernstein.

Nu al bijna twee jaar draait in Amsterdam eenzelfde film. Dat is ongehoord, voorzover ik weet. Een film kan boeien, naam maken, in de mode komen, onderwerp van gesprekken vormen — maar verdwijnt dan achter de einder. Net als een nieuwe roman. Er is trouwens meer overeenkomst tussen film en roman: eigenlijk is de film een zichtbare roman.

Als deze film niet meer zou zijn geweest dan een gewone roman, zou hij het niet langer dan enkele maanden hebben uitgehouden. Dat deze film het echter zo lang volhield (naar schatting hebben 3 tot 4 miljoen Nederlanders hem gezien — en sommigen meermalen) wijst erop, dat het hier niet een gewone film betreft. En inderdaad, „Westside Story”, het verhaal uit de armenbuurt van New York, biedt niet de gewone sensatie van moord, intrige van schurken, de opbouw van elk blijspel, en de sentimentele erotiek van held en heldin die elkaar krijgen. Geen van die ordinaire elementen treft u aan. Geen schurken, of het moesten u en ik zijn. Geen opzettelijke moord, al vallen er helaas drie doden. Geen sentimentele erotiek, geen enkele onvertoegen situatie — al komt er een schone, maar vruchteloos ontluikende liefde in voor. En geen klassieke opbouw — integendeel: eigenlijk is de film een fotoalbum van u en mij, midden in ons egoïstische leventje van elke dag; en van onze jeugd, die op de puinhopen van twee wereldoorlogen, in een eeuw die zwanger is van nieuw geweld, zijn „toekomst” moet opbouwen; ook van de tegenstelling tussen twee generaties, waarvan de een in feite het spel verloren heeft en de andere het spel nog aandurft, mits op eigen condities; dan van de steeds toenemende rassendiscriminatie en -suprematie, waarmee grote mensen de co-existentie vergiftigen op aarde; tenslotte ook de droevige tekening van een mensheid die in het boze ligt, en die dit weet; die de weg tot vergeving zoekt, maar niet vindt; omdat de officiële kerk zo lang zichzelf in twisten heeft verteerd, dat zij niet meer een verstaanbaar woord voor deze wereld heeft.

* * *

Zo, u weet nu dat hier over een film wordt geschreven. ¹⁾ En nu kunt u zich in afschuw van dit onderwerp afwenden. U kunt zich „veilig” verschansen achter het dogma, dat „wij gereformeerden” hier niet mee te maken hebben; dat de film, met de dans en het toneel en de lugubere rest, aan de boze wereld is prijsgegeven. Maar vergis u niet. Uw dogma kraakt in al zijn voegen, en biedt zelfs geen bescherming tegen een regenbuitje. Uw dogma vindt namelijk in de Schrift volstrekt geen steun, en kon slechts bestaan zolang uzelf, uw kinderen, en de buitenkerkelijke omgeving gezamenlijk dit heilige huisje overeind hielden. Nu, en dat doen ze niet meer.

U hoeft vandaag zelfs niet meer af te zien van bioscoop, dans, cabaret en toneel — want bioscoop, dans, cabaret en toneel komen wel bij u thuis, door middel van de televisie. En u kunt er moeilijk steeds bij blijven oppassen. Ja, voor dertig jaar schreef een ouderling nog in een groot kerkblad, hoe je de radio onklaar kon maken, als je een avond je kinderen zonder toezicht moest laten. Maar dat was voor dertig jaar. Vandaag zouden uw kinderen zich voor u schamen, als u ze op deze wijze tegen de televisie in bescherming nam; dat is althans de winst van dertig jaar. Wij

hebben lang gedacht dat wij slechts onze kinderen hadden op te voeden — maar vandaag zien we, dat daar op zijn zachtst gesproken een wisselwerking gaande is, die levendiger wordt naarmate onze kinderen de „problemen” meer „volwassen” aanpakken. Ik hoorde — dit ter illustratie — eens van een predikant, die een jaar lang van de kansel tegen de film had gefulmineerd. Toen ik na enige tijd informeerde of in zijn gemeente nog steeds de film aan de orde was, zei men mij: hij is daar over heen, want zijn kinderen gaan tegenwoordig zelf naar de film.

Hiermee is het onderwerp van de film-ende-rest niet uitgeput, hoogstens aangesneden. Maar we schrijven vandaag niet over de film-ende-rest, doch over de muziektragedie Westside Story.

* * *

Inderdaad, Westside Story kan een tragedie genoemd worden. Van huis uit heette het werk een „show”, dat is een kijkstuk; waarmee de keus tussen het griekse treurspel en het blijspel onbepaald blijft. Vanwege de hoge waarde van het onderdeel muziek in deze „show”, waardoor het spel tot de hoogte van een opera werd opgetrokken, werd later de naam „musical” gekozen. Deze musical, een moderne kruising tussen opera, ballet, muziek en „show” — dat is van hoor- en zichtbare muziek, en deze natuurlijk als uitdrukkingmiddelen voor een verstandige conversatie bedoeld — werd later verfilmd, hetgeen haar verspreidingsmogelijkheden verveelvoudigde. Zo is de film Westside Story een modern conglomeraat van zichtbare en hoorbare muziek, van klank en kleur, van spreken en zwijgen (soms van zinloos spreken en van welsprekend zwijgen), van handeling en rust, van opstand en onderwerping, van personen en achtergronden. Kortom: de moderne jeugd in een wereldstad wordt u in enkele uren getekend; en dat in een zo verfijnde en met zorg gekozen opstelling, dat de onuitgesproken thema's u niet meer met rust laten, maar met u meegaan naar huis; u dagen en nachten dwingen zich rekenschap te geven van uw aandeel in dit leven. Deze film schudt u met uw hele bestaanje tot de fundamenten door elkander.

Als u de klassieke griekse normen — die eenheid van tijd, plaats en handeling voorschrijven — aan Westside Story zou aanleggen, nu dan is dit moderne werk meteen al van klassiek gehalte. De eenheid van handeling is de bestaansstrijd van twee nozem-clubs; de eenheid van plaats is de armenbuurt van New York; en de tijd gaat ternauwernood over het klassieke etmaal heen.

De overture is breed uitgemeten. U ziet aanvankelijk niet meer dan een compositie als van Mondriaan: een groot aantal verticale streepjes. De kleuren wisselen, de streepjes blijven. Straks wisselen de contrasten en eindelijk blijkt dat u de talloze verlichte vensters van Manhattans wolkenkrabbers voor u hebt. Ja, daar staat nu het rijke oostelijke schiereiland van New York in zijn majestueuze pracht te schitteren in de zon. U beziet het van boven af, en de muziek (die de meeste thema's uit de musical reeds heeft geëxposeerd — gaat over in het zachte snorren van de helioplant, waarmee u over New York vliegt. Van de overbekende wolkenkrabbersbuurt vliegt u over de pleinen en straten van het centrum, over parken en ingenieus geleide verkeersknooppunten, naar het minder bekende westen van deze wereldstad, vanwaar enorme woonkazernes, grauwhed en haastigheid u tegemoet komen. Met weerszin daalt u juist in deze armenbuurt, recht op een zonloos „speel-

plein”, waar de opgroeiende jeugd rondhangt.

Ja, een speelplein! Betonnen vloer, hoge stalen hekken met zwaar harmonikagaas, smerige vlekken, opschriften, spijkerbroeken, nozemjasjes. Een grauwe jeugd, die onder de beklemmende zonloosheid zijn existentie morrend aanvaardt.

Een fluitje klinkt — dat zult u meer horen; vingers klakken — dat zult u ook meer horen; en met twee, drie, vijf vormt zich de club. Er zijn nu niet meer twaalf individuen — er is een club: de Jets. ²⁾ Een straatclub, zo'n ding uit één stuk, waarvan je nooit een lid kunt aanpakken of je hebt met allemaal te doen. Zo'n straatclub, die is als een eenheid, als een denkend wezen met vier en twintig luchtige voeten, die over het asfalt springen. Eén gedachte, één handeling, één doel, één program!

Want meteen is daar de tweede club, die van de donkere Sharks. ³⁾ Het is de tegenmacht, de reactie, het conflict. Het zijn de felle zuiderlingen uit Porto Rico, met spaans bloed. Een ander tempo, een andere inslag, maar precies dezelfde verbeter wil: om zich op de puinhopen te handhaven.

En daar hebt u het rassenprobleem al. De Jets, de „raszuivere” New Yorkers (kom kom, wie lacht daar? Hun oudste adellijken lopen tot de Pilgrimfathers en de nederlandse emigranten uit de 17e eeuw) die zich voornamer achten dan de evenmin raszuivere zuidamerikanen. Het conflict ligt er: van wie zal de straat zijn, van de Jets of van de Sharks? De Jets hebben er al meer verslagen: de straat zal van hen zijn. Ze hebben niets anders — de straat is hun elementaire „Lebensraum”. De straat te bezitten is to be or not to be. De Jets willen zichzelf zijn en blijven.

Maar de Sharks zijn niet bang. Trouwens, al zijn ze het wel — de armoede dreef hen naar het kloppende hart van het moderne westen. Zij komen niet aan luxe toe, ze vragen slechts ruimte om adem te halen. En dat is: op straat. Waar anders? De Sharks hoeven niet eens zichzelf te zijn — ze willen slechts zijn!

Een klein incident openbaart dit alles.

Ergens bij een betonnen muur staat een knaap. Tussen initialen, hartjes en schuttingtaal kalkt hij de zin: de Sharks stinken. Klaar, het is gelukt; snel zal hij verdwijnen. Maar van omhoog staat daar een Shark gedachteloos naar hem te kijken. Hij loopt een andere kant uit — ook daar loopt hij bijna tegen een Shark aan. Zijn blik zoekt de uitgang van de speelplaats — maar toevallig wordt deze juist door twee Sharks bezet, en het wordt een felle ren om het vijandelijk pak slaag te ontlopen. — Als even later de Jets in een hoekje onder een steiger hun plannen smeden, valt toevallig op de steiger een groot vat gele verf om, juist boven hun hoofden.

Dan komt daar het gezamenlijke besef, dat er iets moet gebeuren. Een eerlijke oorlog met de Sharks is het enige programpunt. Een van beide nozemclubs zal van de straat moeten verdwijnen. Anders is er geen leven mogelijk. De leider van de Jets, de sympathieke brutale Riff — tot nu toe slechts herkenbaar aan vrijwel onopvallende commando's — zingt nu zijn uitdagende oorlogslied, door de jongens van zijn club aangevuld. Het lied van de Jets:

„Als je een Jet bent, dan volledig een jet van je eerste sigaret tot je laatste gebed. Als een Jet bent en 't komt er op aan dan krijg je broers, dan vorm je een gezin. Je bent nooit alleen en je staat nooit apart, je bent thuis bij jezelf.

En komt er bezoek — wel dan ben je beschermd.

Als je een Jet bent, dan volledig een Jet, met een hoofdletter J, waar ieder op let. Dat vergeet je nimmer — tot straks in je kist.

Als je een Jet bent, dan sta je je man!
 En jij bent een Jet, dat is de kraan van de stad,
 de knaap met de gouden medaille,
 de vent met de kroon.
 Ben je een Jet — nu, dan snel als de bliksem.
 Knaap, je bent man; kleine man, je bent koning!

De Jets zijn op mars, de motoren zij gieren,
 de Sharks springen haastig terzijde.
 Want elke vent uit Porto Rico is een luizig kuiken.
 Hier komen de Jets, als een straalvliegtuig.
 Blijf ons uit de weg, dat is beter voor jou.
 Hier komen de Jets — kleine wereld, aan de kant,
 duik maar onder, dan ben je gauw weg.
 Wij trekken de grenzen, dus pas op je neus!
 Wij hangen het bordje: verboden voor gasten,
 en niemand kan ons ooit verlakken.

Hier komen de Jets, ja
 En we schoppen omver elke luizige bende,
 van heel de luizige straat,
 van de ganse luizige, moederlieve straat."

Dat is taal, nietwaar? Nog een enkel lied moet u horen om deze jeugd te verstaan. Wanneer het fout is gelopen met het gevecht, en beide clubs hebben hun leider verloren, laait de woede in de Jets op. De vurigsten willen er wel zo op los trekken om de Sharks uit te roeien. Maar een club zonder leider is als een wezen zonder kop: men is zijn hoofd kwijt.
 En dan — net als in een troep wolven — staat de geboren leider op. De open plaats wordt vanzelf ingenomen: door de man met de grootste zelfbeheersing. Deze beweert zijn woeste bende met zijn ijzig lied „Cool”:

„Jongen, jongen, dwaze jongen, houd je kalm jo!
 Steek een raket op zak — maar houd je doodkalm jo!
 Wind je niet op — want er gebeuren nog grote dingen.
 Neem het kalm op en verdorie
 je kunt het overleven en nog oud worden ook.

Jongen, jongen, dwaze jongen, houd je kalm jo!
 Laat waaien, laat vliegen, gewoon jo!
 Maar geef minder gas en rijd kalm.
 Ga dán je gang jo. Maar niet als een wildeman.
 Speel het kalm, jo, doodkalm."

Ja, wrijf uw ogen maar even uit. Dit is gespierde taal, de taal van Lamech. Een taal, die niet met zich laat spotten. De taal van een opstandige jeugd, die niet met zich laat spotten.
 En dat deze film zowel de jeugd als de volwassenheid in het hart grijpt ligt daarin — geloof ik — dat hier geen fictie wordt gegeven, maar angstwekkend harde realiteit. We staan niet meer voor onze eigen goed doorvoede luierende bromnozems, maar voor het volle en tastbare probleem van de steigerende jeugd. En dat is nog maar één probleem.

D. W. L. M.

1) Om elk misverstand te voorkomen: mij is geen recensie verzocht. Iemand mocht dat eens denken. Ik schrijf met genoegen, wanneer mij dat verzocht wordt; maar tot dat genoegen behoort mede, dat ik mijn onderwerpen graag zelf kies.

2) Jets = straalvliegtuigen.

3) Sharks = haaien, ook bedriegers.

De kerk „zien"

(II)

Kennis der kerk = zelfkennis

Intussen, wanneer wij die kerk vandaag concreet, hier en nu, zien, dan geldt daarvan: wie wetenschap vermeerdert, die vermeerdert smart. Wat zijn de ellenden der kerk nog vele!
 Want de kerk zien dat betekena onszelf zien. Het betekent dat de kerk van Efeze zichzelf ziet. En dat Laodicea zichzelf ziet.

Dat is de kerk „zien".

Door het geloof.

En daarom concreet.

Hier en nu.

Zo heeft Elia de kerk gezien: „de Israëlieten hebben uw verbond verlaten, uw altaren omver gehaald, en uw profeten met het zwaard gedood, zodat ik alleen ben overgebleven en zij staan mij naar het leven. Toen heeft de HEERE Elia niet bestraft omdat hij „de kerk niet zag". Maar Hij heeft zijn knecht getroost. „Ik zal in Israel zeventuizend overlaten, alle knieën die zich niet hebben gebogen voor de Baäl en alle mond, die Hem niet heeft gekust. 1 Kon. 19.

Zo heeft Jeremia de kerk gezien, toen hij wenend ging over de puinhopen van Jeruzalem.

Zo zag de Here Jezus de kerk toen Hij klaagde: „Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt en stenigt, die tot u gezonden zijn. Hoe vaak heb Ik u niet willen bijeenvergaderen gelijk een hen haar kuikens bijeen vergaderd onder haar vlerken. Doch gij hebt niet gewild".

Zo zag Maarten Luther de kerk toen hij zijn vijf en negentig stellingen aansloeg aan de slotkapel van Wittenberg.

En dan denk ik aan dr. A. Kuyper. Wanneer U wilt weten hoe scherp deze man de kerk heeft gezien dan moet ge niet in de eerste plaats lezen zijn Dictaten Dogmatiek, zijn E Voto Dordraceno of andere standaardwer-

ken, maar dat kleine, thans bijna honderdjarige boekje: Kerkvisitatie te Utrecht in 1868³⁾. Lees dan dat ontroerende Ie hoofdstuk: „De leugen in de kerk", waarin hij de kerk waarin hij leefde en werkte als dienaar des Woords de spiegel voorhoudt van het Woord Gods. En het aangrijpend slot: „... ik stort dan a' de beden mijner ziel uit in het ootmoedig gebed dat door de kerk aller eeuwen is opgezonden en ook thans zo zeer op onze lippen voegt: „Kyrie eleyson, kyrie eleyson, kyrie eleyson sou tèn ekklèsian", d.i. „Heer! erbarm u! Heer, erbarm u! Heer, erbarm u over uw arme gemeente!" a.w. blz. 146.

Ik vraag er uw aandacht voor dat Kuyper deze klacht over de kerk van zijn dagen stortte in een kerk, die vierendertig jaar te voren Hendrik de Cock en de zijnen had uitgeworpen en die stilzwijgend had toegezien, dat degenen die haar bestraften om haar zonden door de overheid werden vervolgd. De afgescheidenen hadden zich daar niet langer geschikt tot de dienst des Woords en de gemeenschap der sacramenten en zich van de valse kerk afgescheiden. En daar zag Kuyper de kerk, daar stortte hij zijn bede voor haar herstel. Om niet te vergeten: De Zoon van God werkt nog vaak genadig door, waar de zijnen werden uitgeworpen en vervolgd.

De kerk zien.

Dat kunnen we ook vandaag alleen met onderscheiding. Als onze ogen verlicht zijn door het Woord Gods, als wij in het geloof van Jezus zijn. We kunnen het elkander niet genoeg zeggen dat de kenmerken van de getrouwe kerk zoals die in art. 28 n.g.b. worden opgesomd kenmerken zijn die slechts door het geloof gekend kunnen worden. Of de kerk de reine predikatie des Woords oefent is slechts te horen door wie het Woord Gods kent, de leer van profeten en apostelen, door wie de stem van de Goede Herder kent. Hetzelfde geldt van de bediening der sacramenten. En

van de christelijke tucht om de zonden te straffen. De zonden!!⁴⁾.

Dan onderscheiden we de kerk in haar historische situatie. Hier en nu.

Hier en nu.

God de HEERE roept ons niet de kerk te zien zoals zij verstrooid en verspreid is over de gehele wereld. Dat mogen we rustig aan de Zoon van God overlaten: de enige algemene Bisschop en het Hoofd der Kerk. Hij heeft dat niet uit handen gegeven en Hij roept ons nergens dat te organiseren. Niet door een aards hoofd der kerk op aarde te zoeken, een wereldraad, een oecumenisch synodaal bestuur of hoe zo iemand of zo iets ook heten mag. Wie in Efeze woont moet Efeze zien, wie in Laodicea gevestigd is moet Laodicea zien. God roept ons de kerk te zien hier en nu. En dan de concrete kerk. In haar historische situatie.

Dit laatste kan moeilijk anders.

Omdat wij zelf in die historische situatie betrokken zijn en omdat ieder die tracht uit die historische situatie te stappen, een geestelijke zelfmoordpoging doet.

De historische situatie

Deze historische situatie der kerk is bepaald door de vleeswording des Woords, de dood, de opstanding, de hemelvaart van Christus, zijn zitten aan de rechterhand Gods, het feit dat Hij is aangesteld als de enige algemene Bisschop en het Hoofd der kerk en dat Hij straks terugkomt om te oordelen de levenden en de doden.

Overal waar de kerk deze historische situatie niet meer kent, daar kent zij zichzelf niet meer, en is zij ook niet meer in staat haar historische taak te volbrengen en het Hoofd der kerk in de volbrenging van zijn taak, de vergadering, de opbouw, de bewaring en vermeerdering van zijn gemeente te helpen⁵⁾: daar is zij niet meer in staat zich zelf te vergaderen, zichzelf te bewaren in de vreeze Gods daar is zij haar christelijke en daarom haar kerkelijke werfkracht kwijt⁶⁾. Naar de mate waarin de kerk aan de kennis van de Christus in de historie ontzinkt, naar die mate schrijdt ook haar verderf voort en houdt zij op gemeente van Christus te zijn. Ook dit bederf en deze vervalsing der kerk is niet een statische toestand, maar een doorgaand proces. Zij treden in overal waar de kerk aan andere historische feiten dan aan dat van de verhoging van Christus haar oriëntatiepunt en de bron van haar zelfkennis heeft.

Dat geschiedt bijvoorbeeld in Rome. Daar is de historische machtspositie van de Christus schuil gegaan achter de façade van de historische machtspositie van de pauselijke hiërarchie.

En datzelfde heeft de kerk van de reformatie aangevreten en verwoest. Overal waar dat historisch feit van de reformatie der kerk de historische positie van de Christus in de schaduw stelde, trad haar bederf in. Daar bleef een overigens onwortelde reformatische traditie, daar werd de kerk soms fél protestants en zeer antirooms maar in dezelfde mate ook minder de christelijke kerk. Daar vierde men vaak nog met een zeker élan „hervormingsdag", maar daar verstond men de zin van die hervorming de wederkeer tot de apostolische kerk niet meer.

Intussen werd daarmee het echte feit van de reformatie ook verdoezeld en verduisterd. Want de betekenis van de reformatie was dat de kerk doordat Gods Woord weer begon te spreken aan zichzelf ontdekt werd, aan de Christus als haar enige Here en Koning. Luther heeft het zo prachtig gezien. Ik denk aan dit prachtige lied dat hij in 1532 zong na de terechtstelling van zijn vroegere augustijner ordebroeders, Hendrik Voet en Johannes van Esschen op de Grote Markt in Brussel: „Ein neues lied wir heben an...". Daar vat hij heel het gebeuren van zijn dagen samen in de woorden: „Het Woord is teruggekomen". En hij haalt dan het tweede hoofdstuk van het Hooglied aan: „De plasregen is over, hij is overgegaan, de bloemen worden gezien in het land en de zangtijd genaakt". vss 11 en 12.

Dat is de historische betekenis van de Grote Reformatie dat de Kerk weer ontdekt werd aan zichzelf, omdat ze ontdekt werd aan de Christus. En de ellende begon overal daar waar de kerk van de reformatie in dat feit van de reformatie zelf ging roemen.

Dat zelfde gevaar bedreigt ons.

Wij hebben behalve de Grote Reformatie van de zestiende eeuw ook nog de afscheiding, de doleantie, de vrijmaking achter de rug. Ik heb er niet de minste moeite mee en daarom niets geen bezwaar tegen om en de afscheiding en de doleantie en de vrijmaking met alle gebreken die de afgescheidenen en de dolerenden en de vrijgemaakten aankleefden en aankleven te erkennen als des Heren werk. Mits goed verstaan. Want soms worden deze gebeurtenissen op zulk een wijze een werk des Heren genoemd, dat zij daarmee buiten elke kritiek worden gesteld. En in het verleden was men daarmee nogal vrijmoedig. Kuyper had op de afscheiding zijn kritiek. De afgescheidenen de hunne op de doleantie. En de erkenning dat de vrijmaking een werk van de Here was mag nooit een bomvrije kazemat worden waarin de vrijgemaakte kerken haar kerk-zijn thans vrijwaren voor kritiek.

De HEERE gaf en de afscheiding en de doleantie en de vrijmaking niet opdat we een afgescheiden, een dolerende, een vrijgemaakte kerk zouden zijn, maar om heel eenvoudig de christelijke kerk te wezen. Niets minder. En niets meer. Ik herinnerde reeds aan de wijze waarop de kerk der reformatie in deze landen in haar liturgische en kerkelijke formulieren over zichzelf sprak: de christelijke kerk, de gemeente van Christus, de christelijke gemeente. Niets anders. Niets meer. Niets minder. Dat was zij. Daarvoor had de HEERE haar tot reformatie, tot bekering gebracht. En daarvoor waren afscheiding, doleantie, vrijmaking. Mensen, die dat niet zagen, hebben in de dagen van 1944 e.v.j. terstond de vrijmaking misduid. Ze zijn er geweest die meenden dat het ging over het erfdeel der afscheiding inclusief de Theologische Hogeschool te Kampen. Ik heb ze gekend, die zeiden: nou zijn we gelukkig van de Vrije Universiteit en die dolerende rommel af. Anderen hebben gemeend dat het ging om het behoud van het kerkrecht van de doleantie. En vandaag zijn er spanningen over de betekenis van de vrijmaking. Het is allemaal zondig aan de ene en overbodig aan de andere kant. We mogen voor de uitreddingen die de HEERE in 1834, 1887, in 1944 e.v.j. gaf dankbaar zijn, we moeten het elkander om deze historische feiten zonder meer vooral niet benauwd maken. Het gaat er om dat de HEERE en in de zestiende eeuw de Grote Reformatie gaf, afscheiding in de vorige, de doleantie en in onze jaren vrijmaking, niet om een gereformeerde, een afgescheiden, een dolerend, een vrijgemaakte kerktype en een dito volkstype in het leven te roepen, maar om eenvoudig de christelijke kerk, de christelijke gemeente weer aan het licht te brengen. Het komt er, eenvoudig gezegd, waarlijk niet op aan goed gereformeerd, goed afgescheiden, goed dolerend, goed A, goed B, goed C of goed vrijgemaakt te zijn, waar wel moeten we het geloofsantwoord van het hart weten te geven op de vraag: Waarom wordt gij een christen genaamd? Want wij zijn geen christenen met gereformeerde, afgescheidene, dolerende of vrijgemaakte specialiteiten, „specialités de la maison”, maar christen zonder meer. En des zondags hier en nu met de zichtbare christelijke gemeente vergaderd dienen we te belijden ons geloof dat ik van de christelijke kerk 'n levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven.

De konsekwenties

Dat heeft verstrekkende konsekwenties. Ik denk aan de kerkelijke tucht. Wanneer we een broeder of zuster afhouden van het avondmaal dan moeten we dat doen in de stellige zekerheid van het geloof dat Christus zelf hem of haar, zolang hij zich niet bekeert, aan geen enkel avondmaal waar ook ter wereld, meer zien wil. En wanneer men zich opmaakt een dienaar des Woords te schorsen en af te zetten, dan mag dat nooit gebeuren omdat men zegt: die man kan in een vrijgemaakte kerk in Nederland, in „onze” kerk geen dienaar des Woords zijn. maar omdat men op grond van het Woord Gods en dus door het geloof, wéét: deze kwade herder mag in de gemeente van Christus, waar ook ter wereld, niet in de dienst staan.

Men is de gemeente van Christus of men is het niet. Voor het lidmaatschap van een vrijgemaakte kerk en de toelating tot haar gemeenschap mogen geen andere eisen gelden

dan in de gemeente van Christus, de eisen van Gods Woord. Stellen we zulke eisen wel, dan hebben we naast het evangelie een gereformeerde, afgescheiden, dolerende, vrijgemaakte Wet opgericht en dan vallen we onder het oordeel.

Dat is „de kerk zien”.

De ene, heilige, algemene of katholieke en christelijke kerk.

De kerk van de vrijheid van elk juk dat Christus niet oplegt, de vrijheid van elke Wet die niet het gebod der liefde van het evangelie is. Maar óók de kerk waar elk zich buigt naar d'Ark, die van Gods gunst getuigt, waar elk ZIJN NAAM belijdt en roemt.

De verwarring.

En nu staan we voor het feit dat bijna in elk dorp en in elke stad waar het evangelie kwam meer dan één kerktoeren boven het landschap of het stadsbeeld uitsteekt. Een teken dat daar meer dan één vergadering van christenen is, die elk voor zich en in onze tijd mischien ook alle met elkander pretenderen de kerk van Christus te zijn en te vertonen.

Een benauwende situatie.

Die de verzoeking met zich brengt om zich zus of zo van die benauwing te ontdoen.

Dat kan.

Door valse zelfvertrouwing. Door te verklaren dat al die samenkomsten van christenen elk op haar wijze openbaringen, meer of minder zuiver, zijn zouden van het ene, verborgen en mystieke Lichaam van Christus. Want dat mystieke Lichaam van Christus is geen mysterie, maar een mystificatie, een fictie en een fictie is ook het spreken van haar openbaringen. Dan zegt men wel: de kerk is in het onzichtbare één, ze is in het zichtbare verscheurd. Maar zo is het niet. De ene kerk van Christus is niet onzichtbaar, maar zichtbaar, zij het hier en nu. En ze is wel over de ganse aarde verstrooid en verspreid, maar één in het geloof.

Een tweede poging, dikwijls nauw aan de eerste verbonden, is de mening dat we in die veelheid van christelijke samenkomsten zouden te doen hebben met een kostelijke pluriformiteit der kerk en dat we in haar zouden mogen aanschouwen de veelkleurige wijsheid Gods. Een schone lijkwade, maar dan ook de wade voor een lijk.

Men kan ook een andere weg bewandelen. En staande in de vergadering der ware Christgelovigen, die al hun zaligheid verwachten van Christus Jezus, elke andere vergadering voor valse kerk verklaren. Ook dan heeft men de zaak rond.

Maar ik vrees, dat dan in al deze gevallen wel het verstand een uitweg meent gevonden te hebben, maar dat het christenhart er geen rust bij vindt.

Ik ontken geen ogenblik: er zijn zulke samenkomsten van christenen, die de naam der kerk voeren, waar men zich niet bij voegen kan en mag zonder tegen de HEERE te zondigen. Waar zich mischien nog duidelijk de sporen en de tekenen der kerk vertonen, maar waar de kerk zich niet meer vertoont naar het Woord Gods. Waar de valse kerk is.

Met verschil.

Niet overal is het bederf even diep doorgereven, niet overal de maat der zonden vol geworden.

Daarnaast zijn er christelijke vergaderingen waar de volkomen leer der zaligheid niet wordt gehoord, de secten.

En voorts: de Here Jezus Christus is nog bezig zijn gemeente te vergaderen. En dat werk van Christus geschiedt in voortdurende aanvechting. De duivel is tot ons afgekomen en heeft grote toorn wetende dat hij een kleine tijd heeft. Openb. 12. Waar de Christus vergadert, samenbrengt in de enigheid des geloofs daar is de duivel, de uiteenwerper bezig te verstrooien, onkruid te zaaien onder de tarwe.

Het werk van de Christus ons in Gods Woord geopenbaard is zuiver en doorlouterd, zijn beloften zijn vast, op Hem valt te rekenen. Maar zo is het werk van de Boze niet. Het is onberekenbaar. Geen wijsheid, maar dwaasheid. En daarom is verwarring en verwoesting die Hij in Christus' kerk aanricht, ook in de meest letterlijke zin des Woords: ónbeschrijfelijk.

Hier is geen oplossing.

Hier is alleen verlossing mogelijk.

Op het voortdurend gebed: en verlos ons van de Boze.

Onze historische plaats

En tenslotte: wij hebben in de kerk ieder onze historische plaats ontvangen. Op die plaats, die God ons beschikte, hebben we onze taak van de HEERE ontvangen. De taak om de kerk te zien. De gemeente van Christus. Om ons op die plaats, Kampen of Groningen of Murmerwoude te wijden aan de enige Bisschop Jezus Christus. Met de psalm in het hart:

Jeruzalem dat ik bemin
Wij treden uwe poorten in.

Jeruzalem is een stad die wel samengevoegd is. Psalm 122.

Of - dat kan óók:

Gij zult opstaan, U over Sion erbarmen,
want het is de tijd haar genadig te zijn,
want de bepaalde tijd is gekomen;
want uw knechten hebben behagen in
haar stenen,
Zij hebben deernis met haar puin. (Ps. 102)

Ook die laatste psalm is voluit een kerkpsalm.

G. Visee

³⁾ Kerkvisitatie te Utrecht in 1868. Historisch toegelicht door Dr. A. Kuyper. Utrecht J. H. van Peurse. 1868.

⁴⁾ Zie mijn: De ware en de valse kerk. Referaat gehouden op de Conferentie van predikanten bij de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden op 24 september 1947 te Kampen. Gepubliceerd in Dienst, 1ste jrg., blz. 153 v.v., met name stelling 5, blz. 159.

⁵⁾ Voor dat „helpen” zie Richt. 5 : 23.

⁶⁾ Let wel: haar christelijke en kerkelijke. De werkracht der kerk is een andere dan die van een reclamebureau!

Soumokil

Daar is in brede kring verontwaardiging over het doodvonnis, dat tegen dr. Soumokil, de president van de republiek der Zuid-Molukken is uitgesproken.

Van verschillende kanten heb ik de vraag gekregen, waarom over deze zaak door mij geen vragen aan de regering zijn gesteld. Ik heb gemeend (evenals br. Jongeling), dat het niet wijs was in dit stadium publiek vragen te stellen.

Toch lijkt het me gewenst over het vonnis tegen dr. Soumokil thans iets te zeggen in verband met de opmerkingen, die dr. Berghuis heeft gemaakt op het laatste partijconvent der A.R.P. Dr. Berghuis heeft daarbij o.m. gezegd:

„Wij kunnen niet treden in een beoordeling van dit vonnis, als liggende buiten onze competentie, en wij mogen dat dan ook niet doen. Wij moeten ervan uitgaan, dat het overeenkomstig de wetgeving en de jurisprudentie van het land, waarin het is gevel, rechtvaardig is”.

Het spijt me te moeten verklaren, dat deze opmerkingen voor mij onbegrijpelijk zijn.

Waarom kunnen en mogen wij dat vonnis niet beoordelen?

De feiten zijn toch vrij eenvoudig.

Dr. Soumokil is de president van de republiek der Zuid-Molukken welke republiek wettig is gepronkeld, zoals ook door de Nederlandse rechter is bevestigd en in het mede door dr. Berghuis ondertekende A. R. rapport van 1959 wordt erkend. In de strijd tussen de Zuid Molukken en Indonesië is dr. Soumokil gevangen genomen en is daarop door een bijzonder Militair Tribunaal in een proces achter gesloten deuren berecht.

Op 24 april 1964 werd hij veroordeeld tot de doodstraf voor het vuurpeleton wegens het feit, dat hij de drijfveer was geweest achter de oprichting van de republiek der Zuid-Molukken en het voeren van gewapend geweld tegen de Centrale regering.

Mogen wij niets zeggen over het ter dood veroordelen van iemand die men alleen maar te laste kan leggen, dat hij streed voor de vrijheid van zijn land?

Mogen wij nu plotseling niet meer zeggen, dat die strijd een rechtvaardige strijd was van de kant der Zuid Molukken? Mogen we niets zeggen over het feit, dat dit proces achter gesloten deuren gevoerd werd?

Wij moeten ervan uitgaan, dat het vonnis rechtvaardig is gevel, stelt dr. Berghuis.

Is het niet naïef om daarvan uit te gaan bij een land, dat dictatoriaal geregeerd wordt en dat bij vorige processen getoond heeft zich van rechts-

beginselen niets aan te trekken? Het is zelfs bepaald onjuist om dit te doen, als de feiten duidelijk laten zien, dat het gevelde vonnis onrechtvaardig is en de uitvoering daarvan moord is.

Waarom mogen wij wel spreken en oordelen over Spanje en Zuid Afrika en nu plotseling zwijgen, terwijl het een land betreft, waarvoor Nederland mede verantwoordelijkheid op zich genomen heeft?

Ik moet nog één zin van dr. Berghuis citeren: „Naar de mens gesproken ligt ginds hun taak (d.w.z. van de Ambonnezen) voor de vervulling van hun christelijke roeping”.

Het komt me voor, dat dr. Berghuis dat nu juist niet kan en mag beoordelen. Dat is een zaak van de Ambonnezen zelf. Wanneer de Ambonnezen van oordeel zijn, dat ze onder het regiem van Soekarno hun christelijke roeping niet vervullen kunnen is dat hun zaak.

Ik kan mij dat nog goed voorstellen ook, gezien wat de Papoea's thans onder Soekarno meemaken. J. Meulink

PERSSCHOUW

Over „Christelijke Organisaties”

Op de „Gereformeerde Oecumenische synode” welke vorig jaar in Grand Rapids werd gehouden werd ook een verklaring opgesteld over de „christelijke organisaties”. In de Chr. Ref. Church in de Verenigde Staten zijn er velen die sceptisch of zelfs afwijzend staan tegenover zulke organisaties. Daarentegen wordt in Canada met kracht gewerkt aan een christelijke organisatie van werknemers. De genoemde synode nam nu de volgende verklaring omtrent deze organisaties aan. Ik citeer het volgende uit het „Internationaal reformatisch bulletin”:

PREAMBULE: Aangezien het de roeping der kerk is, het licht van het profetisch Woord dat haar is toevertrouwd te laten schijnen op elk levensgebied, acht de Synode het wenselijk om enkele richtlijnen te formuleren betreffende afzonderlijke christelijke organisatie op sociaal en politiek terrein. Daarom verklaart de Synode:

1. De gelovigen moeten zich persoonlijk, in groepen en in organisaties bezinnen op hun verantwoordelijkheid op politiek en sociaal terrein en op de wijze waarop zij zich van deze verantwoordelijkheid kunnen kwijten.

Argumenten:

De belijdenis van de kerk en de erkenning van het Koningschap van Christus in alle levenssferen eist dat de gelovigen zich bezinnen op de wijze waarop zij hun plicht op sociaal en politiek gebied moeten vervullen. Deze bezinning wordt een steeds dringender eis in deze tijd van voortdurend toenemende organisatie van de mens in allerlei verbanden.

2. Hoewel het voor de Synode niet mogelijk is, te zeggen dat de Christenen zich altijd apart moeten organiseren op sociaal en politiek gebied, is het toch noodzakelijk grotere nadruk te leggen op het overwegen van gemeenschappelijke christelijke actie op bovengenoemde terreinen.

Argumenten:

- Het is de plicht van de kerk de volle raad Gods te verkondigen, daaronder begrepen de beginselen van het christelijk optreden op sociaal en politiek terrein, en het is niet de taak van de kerk in bijzonderheden voor te schrijven wat al of niet onder christelijk optreden op sociaal en politiek terrein moet worden verstaan.
- De moderne ontwikkeling van onchristelijke activiteit op sociaal, economisch en politiek gebied, waarbij brute macht dikwijls de enige geldende norm schijnt te zijn, maken het vraagstuk van het stichten van en/of het zich aansluiten bij een christelijke organisatie een zaak van groot belang.

3. Op sociaal en politiek terrein moeten de Christenen streven naar de enige ware gerechtigheid zoals die in Gods Woord geleerd wordt, en moeten zij aangemoedigd worden om zich met dit doel te organiseren waar en wanneer dit maar mogelijk is.

Argumenten:

- Het is Gods wil, zoals die in Zijn Woord openbaar is en waarvan Zijn Geest in ons hart getuigt, dat er in de samenleving recht en gerechtigheid gevestigd wordt. (Vgl. Jer. 22 : 3; Jes. 1 : 17; Ps. 15 : 1, 2; Jes. 32 : 17; Phil. 1 : 11; 1 Joh. 2 : 29; 3 : 7 en 10).
- Van alle mensen moeten Christenen het meest nauwlettend waken voor onrecht en ongerechtigheid. Ofschoon de Christen persoonlijk hiertegen kan en moet getuigen, schijnt het toch dat temidden van de steeds ingewikkelder en massaler wordende organisatie van de maatschappij het christelijk getuigenis meer kracht kan verkrijgen door middel van christelijke organisatie. Opge-

merkt moet worden, dat de mogelijkheid van een krachtige christelijke sociale en politieke organisatie in belangrijke mate afhangt van de heersende toestanden in de maatschappij als geheel en/of van plaatselijke omstandigheden.

4. Aangezien de tegenstelling tussen het rijk van het licht en dat van de duisternis bezig is sterker tot uitdrukking te komen binnen de sfeer van de politieke en sociale betrekkingen, en het daardoor in toenemende mate moeilijk wordt voor Christenen die zich bij zogenaamde algemene of neutrale organisaties hebben aangesloten om hun Evangelische opdracht behoorlijk te vervullen, bestaat er een groeiende behoefte aan aparte organisaties van gelovigen.

Argumenten:

- Aangezien er in vele landen en vele situaties een toenemende onchristelijke activiteit bestaat die zich slechts op brute macht richt, en niet streeft naar een gerechtigheid en gemeenschap overeenkomstig de Schrift, zal een aparte christelijke organisatie (zowel op het gebied van werkgevers als van werknemers) de gelovigen de gelegenheid bieden om hun opvattingen over de maatschappij uit te dragen en op bijbelse normen te wijzen.
- Ervaringen met afzonderlijke christelijke politieke en sociale organisaties, waarin de werkgevers zowel als de werknemers beschouwd worden als schepselen Gods, en waarin een vreedzame samenwerking tussen werkgevers en werknemers, vooral in vakverenigingen, een centrale rol speelt, leren ons dat op deze wijze de gelovigen in staat gesteld worden een vruchtbare bijdrage te leveren in het streven naar betere sociale betrekkingen.

5. Het doel van aparte christelijke organisatie moet altijd zijn de dienst van God en de naaste, en nooit een zoeken van het isolement.

Argument:

De Christenen zijn het zout der aarde en het licht der wereld en worden aangespoord als zodanig te handelen. (Vgl. Matth. 5 : 13-16).

6. Met betrekking tot de zogenaamde algemene of neutrale politieke en sociale organisaties moeten gelovigen in overleg met medegelovigen die zich in dezelfde situatie bevinden, in het licht van de Heilige Schrift tot een beslissing komen, de omstandigheden van tijd en plaats in aanmerking nemende, of zij zich al dan niet kunnen aansluiten bij zulke organisaties, op voorwaarde dat de basis, de doelstelling en de praktijken van zulke organisaties hen in staat stellen hun roeping in deze wereld te vervullen. Het spreekt natuurlijk vanzelf, dat als een Christen van zulk een niet-christelijke organisatie lid wordt, hij alleen en samen met andere Christenen in de organisatie geroepen is om ten allen tijde binnen de organisatie volgens christelijke principes te leven en deze naar voren te brengen.

Argument:

De Christen is geroepen om Christus te gehoorzamen in alles wat hij doet. (Verg. 1 Cor. 10 : 31). Daarom moet hij leven in overeenstemming met zijn belijdenis.

7. Christenen mogen geen lid zijn van of steun geven aan sociale en politieke organisaties waarin de beginselen en/of de gebruikelijke praktijken in strijd zijn met bijbelse normen.

Argument:

Het leven op een wijze die afwijkt van bijbelse normen is zonde, en de zonde wordt des te ernstiger wanneer een Christen zich wel bewust is van de tegenstrijdigheid met Gods Woord, maar deze blijvend negeert. (Verg. Jac. 4 : 12; 1 Thess. 5 : 22).

C. V.

INGEZONDEN

VERENIGING „EFFATHA”

Christelijk Instituut voor Dove Kinderen
Effathalaan 31, Voorburg, tel. 987370, giro 36738

Uitnodiging tot bijwoning van de jaarlijkse bijeenkomst van ouders van onze leerlingen, correspondenten en anderen, die belangstellen in het werk van onze Vereniging, op donderdag 18 juni 1964 te half elf, in de Fonteinkerk te Voorburg.

Agenda: 1. Opening, Ds. J. G. Feenstra, Voorzitter. 2. „Waar blijft het geld?”, B. Kooij, Administrateur. 3. „Waar blijven wij?”, G. L. Steegstra, Voorzitter van de Oudervereniging. 4. „Waar blijft de tijd?”, J. L. van der Have, Directeur. 5. Sluiting.

Te 12 uur staat in Effatha de koffietafel gereed. Na afloop daarvan is er gelegenheid de

lessen bij te wonen. Ouders, Correspondenten en belangstellenden zijn hartelijk welkom; trein-kosten worden vergoed.

T. van Dijk, secretaris.

KERKNIEUWS

Ds. J. v. d. Schaft. Na breedvoerige beraadslagingen heeft de Generale Synode de door commissie IV voorgestelde besluiten inzake Ds. J. van der Schaft aanvaard en tot synodale besluiten verheven. Deze besluiten houden in, dat de synode de bezwaren van Ds. van der Schaft tegen uitspraken van de Buitengewone Part. Synode van Friesland betreffende zijn schorsens- en afzettenswaardigheid ongegrond acht en het oordeel van de Part. Synode van Friesland, dat Ds. van der Schaft afzettenswaardig is, onderschrijft.

Zoals bekend, vroeg Ds. van der Schaft vrijheid om zijn overtuiging, dat de vrijgemaakte gereformeerde kerken zich hebben te verenigen met de gebonden gereformeerde kerken, in zijn ambtelijke arbeid uit te dragen. Deze vrijheid werd hem door de kerkeraad van Murmerwoude niet toegestaan. Deze kerkeraad sprak als zijn oordeel uit, dat met het oog op de geest der dwaling in de synodale kerken, met name in het aldaar heersende oecumenische streven, de oproep tot vrijmaking en wederkeer onverzwakt moet blijven uitgaan. Toen Ds. van der Schaft daarmee niet accoord kon gaan, was dit aanleiding tot een zeer lange tuchtprocedure, waarin achtereenvolgens het schorsings- en afzettensvonnis werd uitgesproken. De rechtmatigheid van dit laatste vonnis is dus nu door de Generale Synode bekrachtigd. Het desbetreffende synodale besluit werd genomen met twee stemmen tegen (de ouderlingen Flens en Van Oord) en één onthouding (Dr. B. Jongeling).

Van de kerk van Oenkerk is Ds. van der Schaft nog steeds dienaar des Woords in volle rechten.

Ds. P. van Gulp. Na bevestigd te zijn door Ds. P. Lok te Berkel met een preek over Jes. 8 : 16-18, deed Ds. P. van Gulp, gekomen van Albany (Australië) zijn intrede bij de kerk van Oldehove met een predikatie over 2 Cor. 4 : 6. In de intrededienst werd het woord gevoerd door oud. Spriensma namens de gemeente, Ds. Bosman van Niezijl-Kommerzijl namens de classis en brugemeester H. G. Niezink namens de burgerlijke overheid.

Ds. H. Smit. Zondag 31 mei nam Ds. Smit na een verblijf aldaar van bijna zes jaar afscheid van de gemeente van Terneuzen. De afscheidspredikatie handelde over 2 Thess. 3 : 3-5. Br. J. Bakker, die sprak namens kerkeraad en gemeente, gewaagde van de hechte en goede band, die tussen Ds. Smit en de gemeente gegroeid was, hetgeen zijnerzijds door Ds. Smit werd beaamd. Ds. Ohmann van Hoek riep namens de classis Axel de naar Den Helder vertrekkende predikant een hartelijk vaarwel toe.

Ds. J. G. Agema. Maandag 25 mei nam de gemeente van Drachten afscheid van haar nieuwe zending Ds. J. G. Agema, die voorheen te Borneo werkzaam was. Ds. Agema zal nu gaan werken in Mamelodi in Zuid-Afrika. Donderdag 28 mei vertrok Ds. Agema met zijn vrouw en elf kinderen per vliegtuig naar Johannesburg.

Beroepbaar. De classis Groningen van 21 mei j.l. heeft praeparatoir geëxamineerd en beroepbaar verklaard de heer J. J. Wildeboer, kandidaat van de Theol. Hogeschool. Zijn adres is: Jan Lutmastraat 25a, Groningen. Telef. 05900-22438, b.g.g. 29263.

De Generale Synode. Vrijdagmiddag 5 juni - de laatste vergadering vóór het zomerreces - besloot de synode te bewilligen in het verzoek van de generale deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen om de kerken te doen vertegenwoordigen in het Contact Interkerkelijk Overleg Militairen (C.I.O.M.). Aan de genoemde deputaten werd opgedragen om namens de kerken in het C.I.O.M. zitting te nemen.

Nadat dit besluit genomen was, werd de synode verdaagd tot 25 augustus a.s.

ADRESSEN :

Amsterdam-Centrum, diakonie: D. Moes, Talmastraat 37 III, Amsterdam-Z.

Tot onze vreugde kunnen wij U berichten dat ons heden werd toevertrouwd

PAUL EMILE

P. Aalbersberg
A. Aalbersberg-Steenbergen

Utrecht, 4 juni 1964
Karel Doormanlaan 199